

АНАЛИЗА ПОЈЕДИНИХ ПОКАЗАТЕЉА ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА СТАНОВНИШТВА ГРАДА ВРАЊА У 2010. ГОДИНИ СА ПРЕДЛОГОМ МЕРА ЗА ЊЕГОВО ПОБОЉШАЊЕ

Аутор:

Др сци.мед.Прим. Ержика Антић

ЗДРАВСТВЕНА СЛУЖБА И ЗДРАВСТВЕНО СТАЊЕ

Здравствено стање становништва града Врања у ужем смислу, у 2010. години исказано је кроз показатеље оболевања и умирања, који су резултат здравствених потенцијала становништва и изложености утицајима бројних ризика у оквиру индивидуалног и групног понашања, ризика у радној и животној средини и социоекономског окружења.

Примарну здравствену заштиту становништво града Врања остварује у Дому здравља Врање и истуреним здравственим станицама и амбулантама.

• На примарном нивоу здравствене службе, односно у службама: опште медицине, здравствене заштите мале и предшколске деце, школске деце, здравствене заштите жена, и у медицини рада утврђено је укупно 133 532 обољења, стања и повреда.

• Структура регистрованих обољења, стања и повреда у овим диспанзерима на примарном нивоу у 2010. години:

- болести система за дисање са 38.9%
- болести система крвотока са 11.9%
- болести мишићно-коштаног система и везивног ткива са 9.2%
- болести система за варење са 4.6%
- болести мокраћно-полног система са 6.2%
- остало: 29.2%

ОБОЉЕВАЊЕ МАЛЕ И ПРЕДШКОЛСКЕ ДЕЦЕ

У структури регистрованих обољења доминирају три групе обољења, стања и повреда и то

- болести система за дисање са 72.9 %,
- болести система за варење са 4.3 % ,
- болести мокраћно полног система 1.7%
- остало- 20%

ОБОЉЕВАЊЕ ШКОЛСКЕ ДЕЦЕ И ОМЛАДИНЕ

У структури регистрованих обољења доминирају следеће групе обољења, стања и повреда и то:

- болести система за дисање са 51.2%,
- болести система за варење са 6.0%
- болести мокраћно-полног система 2.4%.

МОРБИДИТЕТ РЕГИСТРОВАН У ДЕЛАТНОСТИ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ ЖЕНА

Најчешће групе обољења, стања и повреда утврђених у делатности здравствене заштите жена:

- фактори који утичу на здрав.стање и контакт са здрав.службом – 50%
- болести мокраћно-полног система са 44.7%,
- трудноћа, рађање и бабиње са 1.7%,
- заразне и паразитарне болести са 1.8%.
- остало – 1.8%

МОРБИДИТЕТ РЕГИСТРОВАН У ДЕЛАТНОСТИ ОПШТЕ МЕДИЦИНЕ

Структура регистрованих обољења и стања у 2010. години:

- болести система за дисање са 24.6%,
- болести система крвотока са 26.4%,
- болести мишићно-коштаног система и везивног ткива са 17.9%,
- болести система за варење са 4.3%.
- болести мокраћно-полног система са 4.6%
- остало – 22.2%

МОРБИДИТЕТ РЕГИСТРОВАН У ДЕЛАТНОСТИ МЕДИЦИНЕ РАДА

Структура регистрованих обољења и стања у 2010. години

- болести система за дисање са 38.0%,
- болести мишићно-коштаног система 10.8%,
- болести система крвотока са 7.2%,
- болести мокраћно-полног система са 5.8%.
- болести система за варење са 5.4%
- остало – 32.7%

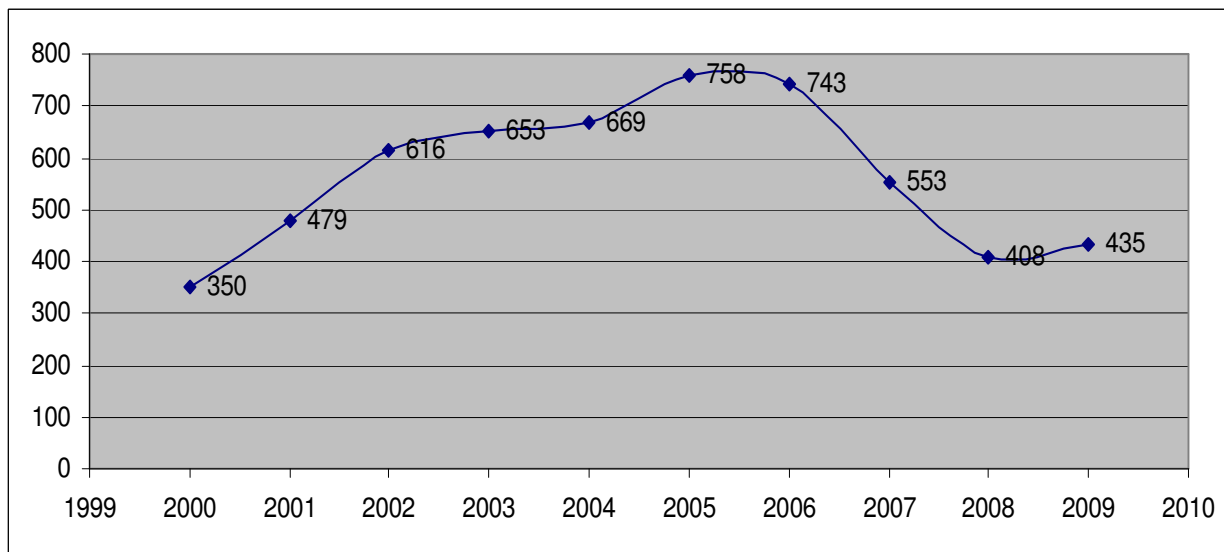
Смртност

• У 2010. години је Заводу за јавно здравље Врање достављено 1006 потврда о смрти становника Града Врања, (у 2009 г., умрло је 973 становника). Однос умрлих мушкараца и жена у 2010.г. је приближно исти са претходним годинама.

- Најчешћи узроци смртности у 2010.години су болести система крвотока.

АНАЛИЗА УЧЕСТАЛОСТИ ОБОЉЕВАЊА ОД МАЛИГНИХ БОЛЕСТИ СА ТЕРИТОРИЈЕ ПЧИЊСКОГ ОКРУГА И ГРАДА ВРАЊА У ПЕРИОДУ 2000-2009.Г.

Укупан број новооболелих од малигнух неоплазми (свих локализација) у Општини Врање у периоду 2000.-2009. г.

КОНТРОЛА КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА

- Контрола квалитета ваздуха на територији града Врање врши се на два мерна места.

•Једно мерно место се налази у Заводу за јавно здравље Врање у Врању у близини центра града како би резултати репрезентовали квалитет ваздуха углавном од утицаја саобраћаја као и локалних ложишта и топлана.

Друго мерно место је у кругу Основне школе „Светозар Марковић“ у Врању.

Ово мерно место је на правцу најдоминантнијег североисточног ветра у односу на индустријску зону како би резултати одражавали утицај индустријске зоне за време струјања овог ветра као и утицај топлана, локалних ложишта и локалних саобраћајница.

На оба мерна места врши се систематско дневно мерење основних загађујућих материја SO₂, чађи, као и NO₂ и врши се мерење таложних материја у месечним узорцима падавина.

Од таложних материја врши се мерење: рН вредности, специфичне електропроводљивости, сулфата, хлорида, амонијум јона, нитрата, нерастворних материја, сагорљивог дела и садржаја пепела.

- У зимским месецима на обе локације запажају се повећане вредности концентрација основних загађујућих материја (SO₂, чађи и NO₂)

•Повећане вредности су и очекиване с обзиром да је у непосредној близини Завода за јавно здравље Врање велика фреквенција моторних возила као и 2 градске котларнице, а и у Основној школи „Светозар Марковић“ у овом периоду је сезона ложења.

•С обзиром да ниједан димњак не поседује филтре нити било какве уређаје за пречишћавање ваздуха долази до тога да су основне загађујуће материје изнад ГВИ. На повећање ових вредности утичу и издувни гасови из моторних возила.

•Како би се смањиле вредности имисије основних загађујућих материја неопходно је правилно планирање и зонирање насеља према рељефу и ружи ветрова (правилном локацијом индустрије, саобраћаја и стамбеног насеља), подизање зелених заштитних зона између индустрије и насеља, зеленило у насељу и око насеља (у Врању има око 200 000м² зелене површине).

КОНТРОЛА КВАЛИТЕТА ВОДЕ ЗА ПИЋЕ

•У 2010.г. из Градског водовода укупно је узорковано 1466 узорака воде за пиће и то десет пута месечно по 13 узорака.

•Од сеоских водовода само се три водовода контролишу у 104 насеља.

•Јавне чесме, којих има укупно 13, се контролишу једанпут месечно.

•Од 103 предшколских и школских објеката, са локалним начином водоснабдевања су 47 објекта, од којих се контролише свега 11.

Структура извршених анализа узорака, приказана је у материјалу који сте добили.

КОНТРОЛА НАМИРНИЦА БИЉНОГ И ЖИВОТИЊСКОГ ПОРЕКЛА

•Мониторингом здравствене исправности животних намирница на зеленим пијацама, ЗЗЈЗ Врање је извршио анализу 10 узорака производа од млека (сир, млеко и др), од којих је 8 било бактериолошки неисправно због присуства бактерија фекалног порекла и хемијску исправност на тешке метале и пестициде 10 узорака воћа и поврћа од којих су сви били исправни.

•Мониторингом здравствене исправности животних намирница из промета у сарадњи са санитарном инспекцијом, контролисан је 101 узорак, од којих је било 9 микробиолошки неисправних.

МЕРЕ ЗА ПОБОЉШАЊЕ ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА СТАНОВНИШТВА

На основу изнетог годишњег извештаја могу се издвојити следећи приоритети за даље праћење и анализу и предузимање одговарајућих превентивних мера:

1. Болести циркулаторног система - као водећи узрок смрти становништва и као један од водећих узрока обољевања становништва. У циљу смањења обољевања и умирања од ове групе болести предлажу се следеће мере:

Мере примарне и секундарне здравствене заштите усмерене на становништво старо до 64 године, путем:

- **Васпитне интервенције на унапређењу здравља**
- **Организовање детекције и санирање фактора ризика**
- **Континуираног праћења и санирања угроженог здравља од болести циркулаторног система**

2. Малигне болести

Као други по реду узрок умирања у општој смртности становништва општине Врање. Мере за заустављање раста и пад стопа умирања и обољевања су следеће:

Примарна и секундарна превенција усмерена на становништво старо до 64 године:

- **Васпитне интервенције и унапређење здравља**
  - **Организоване детекције и санирање фактора ризика**

  - **Реализовати програм праћења здравственог стања становништва за подручја контаминирана осиромашеним уранијумом**
  - **Наставак праћења квалитета пијаћих вода**
  - **Физичко-хемијске анализе**

  - **Микробиолошке анализе**
  - **Радиолошке анализе (α, β, γ)**
  - **Наставити са узорковањем вода у обиму од 32 узорка воде, на локацијама на којима је то и раније узорковано ради очувања следљивости резултата и упоређивања са ранијим мерењима.**
- ## **3. Заразне болести и епидемиолошка ситуација:**
- **На основу утвђене епидемиолошке ситуације заразних болести на територији општине Врање, предлажу се следеће мере:**

  - **Изградња пратеће комуналне инфраструктуре на нивоу насеља општине, са посебним акцентом на насеља у граду Врању (где не постоји или је неадекватна)**

  - **Уклањање дивљих депонија из насељених места, а посебно са територије града Врања и обавезна адекватна хигијенизација тих насеља (уз неопходно учешће надлежних инспекцијских органа, јавног комуналног предузећа „Комрад“ и грађана актуелних месних заједница).**

  - **Набавка и постављање одговарајућег броја контејнера за одлагање чврстих отпадних материја (смећа) као и адекватно и правовремено уклањање смећа посебно из градских**

насеља (уз одговарајуће учешће јавног комуналног предузећа „Комрад“ и надлежних инспекцијских органа).

• Информисање грађанства од стране стручних лица служби ЗЗЈЗ Врање о актуелним заразним болестима и мерама за њихово спречавање и сузбијање (здравствено васпитни рад са становништвом путем медија).

• Превентивне ДДД послове (у граду и другим насељима на територији општине), обављати у адекватним временским интервалима уз обавезну контролу извршених послова (уз неопходно обезбеђивање финансијске надокнаде од стране општинских власти за одређене послове, као и обавезно ангажовање стручних служби ЗЗЈЗ Врање за поменуте послове

• Хигијенско санитарни надзор предшколских и школских објеката

4. Комплетна анализа отпадних вода градске депоније чистог комуналног отпада „Метерис“-квартално четири пута годишње.

5. У циљу спровођења Закона о заштити од буке, неопходно је извршити мерење нивоа комуналне буке у Граду Врању на више тачака како би се одредиле акустичне зоне и спровео мониторинг мерења нивоа комуналне буке у Граду Врању.

• Неопходно је извршити мерења нивоа комуналне буке у Врањској Бањи и појединим сеоским насељима где постоје извори бука (пилане, кафане, стругаре, фабрички погони и слично).

6. Редовна месечна контрола хигијенске исправности воде за пиће градских јавних чесама (дванаест) и локалних школских и сеоских водовода села Крива Феја, Г.Вртогош, Катун, Изумно, Ратаје, Павловац, Тибужде, Барелић, Власе и Големо Село.

7. Неопходно је ангажовање ветеринарских служби (уз евентуалну помоћ одређених организација са локалног нивоа), у регистравању и елиминисању утврђених резервоара тј. извора заразе у жариштима (домаће и дивље животиње као резервоари) због појаве туларемије на територији Града Врања.

8. Урадити програм контроле здравствене исправности животних намирница животињског порекла у занатској производњи у сарадњи са ветеринарском инспекцијом и ЗЗЈЗ Врање.

9. Редовна месечна контрола здравствене исправности намирница биљног и животињског порекла градске пијаце (микробиолошка исправност 6 узорка млека и млечних производа, 4 узорка јаја и здравствена исправност 5 узорка свежег воћа и поврћа сезонског карактера)

10. Наставити са детекцијом присутног алергена у спољашњој средини:

11. У циљу унапређења квалитета ваздуха, предлаже се:

- Појачана и стална контрола техничке исправности возила, нарочито из разлога што је већина возила стара и неадекватно одржавана
- Избор технолошког процеса који најмање загађују околину
- Правилан избор горива, тј. контрола квалитета фосилних горива (десулфурација горива, коришћење безоловног бензина) предлаже се топлификација и гасификација делова града који користе индивидуална ложишта. Као гориво избора сматра се земни гас.
- Побољшање сагоревања у ложиштима што се може постићи равномерним ложењем и реконструкцијом ложишта
- Стална контрола квалитета ваздуха
- Код емитера код којих су вредности штетних и опасних материја изнад ГВЕ по важећем Правилнику, поставити филтре односно одговарајуће уређаје за пречишћавање.
- Како би се смањиле вредности укупних таложних материја које су у летњим месецима изнад ГВИ (а потичу углавном од уличне прашине тј. грађевинско комуналних делатности) неопходно је редовно одржавање комуналне хигијене, забрана дивљих депонија, спаљивање смећа и др.

12. У циљу праћења утицаја НАТО бомбардовања и утицаја на здравствено стање становништва Града Врања, предлаже се реализација Пројекта: „Мониторинг здравственог стања становништва на подручјима бомбардованим осиромашеним уранијумом“, Завода за јавно здравље Врање.